

Tutkijana omassa organisaatiossa: sisäisen toimijan haaste

RIITTA SEPPÄNEN-JÄRVELÄ

On oikeastaan hieman yllättävää, kuinka vähän on kirjoitettu siitä problematiikasta, jota tutkija kohtaa työssään valitessaan oman organisaationsa tutkimuskentäkseen. Tämän huomaa myös niiden kirjallisuusviitteiden niukkuudesta, joihin David Coghlan ja Teresa Brannick pystyvät viittaamaan kirjassaan toimintatutkimuksen tekemisestä omassa organisaatiossa. Kirjoittajat eivät kuitenkaan mainitse esim. evaluaatioperinteessä sisäisestä arvioinnista käytävää keskustelua, jossa ollaan hyvin lähellä toimintatutkimuksellista otetta (Sonnichsen 2000, 55). Kysymyksessä on siis suhteellisen vähän tutkittu aihealue, jonka merkitys on vahvistunut viime vuosina. Myös se, että kirjasta on otettu uusintapainos heti ilmestymisensä (2001) jälkeisenä vuonna, kertoo ilmeisestä kysynnästä.

Organisaatioiden sisäisen tutkimus-, arviointi- ja kehittämis-toiminnan vahvistumisen taustalla on moninaisia tekijöitä. Erityisesti julkisten organisaatioiden muuttunut poliittis-hallinnollinen ohjaustapa on tarjonnut suotuisan maaperän liike-elämäorientoituneille manageristisille johtamis- ja kehittämisnäkemyksille. Kun kyseiset suunnittelu- ja valvontakäytännöt korostavat itseohjautuvuutta, omaa kontrollia ja oppimista, on organisaation sisäisistä tutkimus- ja kehittämisaktiviteeteista tullut merkittäviä strategisen johtamisen mekanismeja. Organisaation sisäisen toimintatutkimuksen kysyntä on siis yhtey-

dessä laajempiin työorganisaatioita koskeviin muutosajatteluihin ja palvelee samalla – todennäköisesti tiedostamattaan – manageristista organisaatiokäsitystä.

Coghlan ja Brannick suuntaavat sanottavansa erityisesti niille, jotka ryhtyvät rakentamaan tutkijan roolia olemassa olevan työroolin päälle. Tämä kertoo myös toimintatutkijan tyypillisestä positioista, jossa usein pitkään kyseisessä työyhteisössä työskennellyt löytää tutkimushaasteensa omasta organisaatiostaan. Omat havainnot pulmallisista kysymyksistä sekä halu saada muutosta aikaan motivoivat usein henkilöä, joka valitsee oman organisaationsa tutkimusalustakseen. Pällekkäiset ja usein jännitteiset roolit ja niiden hallinta tuovat oman organisaation sisällä työskentelevälle tutkijalle suurimman haasteen, mikä heijastuu koko tutkimusprosessiin, on sitten kysymys aineistojen keruusta tai tulosten julkituomista. Koska käytännössä tutkijoilla (ja organisaatioilla) on varsin erilaisia tapoja hallita roolistiriitaa (ks. esim. Ylijoki 1998; Seppänen-Järvelä 1999), olisi kirjassa kaivannut rikkaampia pohdintoja tutkijoiden raportointimista kokemuksista ja ratkaisutavoista.

Kirjoittajat ymmärtävät toimintatutkimuksen välineenä tietoisien muutospyrkimyksen toteuttamiseen. Orientaatio on varsin praktinen ja teoksen läpikäyvänä teemana on oppiminen, joka leimaa aiheen käsittelytapaa vahvasti. Ensimmäisen luvun

David Coghlan & Teresa Brannick
Doing action research
in your own organization
Sage Publications 2001
130 s.

kuvaus toimintatutkimuksen lähtökohdista toimii lähinnä suppeana johdatteluna. Todennäköisesti lukija ei kuitenkaan tätä kautta saa ensikontaktiaan toimintatutkimukseen, vaan on toivottavasti perehtynyt teemaa perinpohjaisemmin käsittelevään kirjallisuuteen ja kenties hankkinut omakohtaistakin kokemusta aiheesta.

Kirjan tärkeintä sisältöä käsitellään luvuissa neljä ja viisi, joissa tarkastellaan sisäisen toimijan problematiikkaa eli tarkennetaan tutkijan rooliin (rooleihin), esiymmärryksen, sisäänpääsyn organisaatioon ja ennen kaikkea sisäisen tutkimustoiminnan herkkään poliittiseen luonteeseen, jolla taas on tiivis yhteys vallankäyttöön ja tutkimuskontekstin erityispiirteisiin. Coghlan ja Brannick ansiokkaasti tuovatkin esille toimintatutkimuksen poliittista ulottuvuutta keskittyen erityisesti organisaation sosiaaliseen dynamiikkaan ja sen hallitsemiseen. On ymmärrettävää, että oman organisaation sisäiseen tutkimustoimintaan kuuluu riskitekijöitä, jotka uhkaavat tutkimuksen uskottavuutta ja laatua. Nämä tekijät liittyvät sekä tutkijaan että organisaatioon, joiden suhdetta toi-

mintatutkimuksen muutos- ja oppimissuuntautumisen suhteen kuvataan havainnollisella nelikentällä (s. 44). Kirjoittajien mukaan esiymmärrys, jonka yksilö tuo tutkimukseen, on tutkijakohtainen elementti, kun taas kysymykset sisäänpääsystä ja rooleista ovat riippuvaisia projektista ja organisaatiosta.

Teos on fyysisesti hyvin kompakti ja ilmeeltään oppaan tyyppinen. Sen sisältöä ei ole kiinnitetty johonkin substanssialueeseen, vaan organisaatioita käsi-

tellään varsin sektorineutraalisti. Kirjan lopussa vielä tarjoillaan pääasialliselle lukijakunnalle, väitöskirjatyön tekijöille, maanläheisiä ohjeita tutkimuksen raportoinnista kiinnittäen päähuomio tiedon hyödyntämiseen toimintatutkimuksellisen luonteen mukaisesti. Kaiken kaikkiaan kirja on eräänlaisesta ”opettajamaisuudestaan” ja hienoisesta pinnallisuudestaan huolimatta tervetullutta materiaalia niukasti käsitellystä tematiikasta.

KIRJALLISUUS

SEPPÄNEN-JÄRVELÄ, RIITTA: Kehittämistyön luonne sosiaali- ja terveysalalla. Tutkimuksia 104. Helsinki: Stakes, 1999

SONNICHSEN, RICHARD: High Impact Internal Evaluation. A Practitioner's Guide to Evaluating and Consulting Inside Organizations. Thousand Oaks: Sage Publications, 2000

YLIJOKI, OILI-HELENA: Akateemiset heimokulttuurit ja noviisien sosialisaatio. Tampere: Vastapaino, 1998.

Toimiva opas päihdekoulutukseen

TOIVO HURME – KARI HAAVISTO

A-klinikkasäätiön koordinoiman kansainvälisen Transdrug-projektin lopputuotteena syntyi asiantunteva, ajankohtainen ja monipuolinen julkaisu *Kouluttajan työkalupakki – kättä pitempää päihdekoulutuksen kehittämiseen*. Transdrug-projektin partnerit kartoittivat päihdekoulutuksen tarpeita ja menetelmiä sekä kouluttivat päihdealan ammattilaisia Suomessa, Slovakiassa, Italiassa ja Hollannissa. Mukana oli lähes parikymmentä päihde- ja koulutusalan organisaatiota. Projektin tuotteena syntynyt teos on sekä raportti siitä, mitä projektin aikana tehtiin, että myös toimiva ”keittokirja” päihdekoulutuksen suunnitteluun.

Kirja selostaa päihdekoulu-

tuksen tarpeiden analysointimenetelmiä, joita on toteutettu hankkeen osaprojekteissa eri maissa. Erilaisten menetelmäesittelyjen suhteen teos on varsinaisen runsaudensarvi: mukana ovat ainakin Delfi-tekniikka, SWOT-analyysi, Tulevaisuusverstaas, Tuplatiimi, Fokusryhmä, NGT-ryhmytötekniikka, Teemahaastattelu, Benchmarking ja Bonon hatut. On todella paikallaan, että päihdekoulutuksen suunnittelussa nostetaan vahvasti esiin tarpeiden arvioinnin tärkeys. Koulutus lähtee nimittäin joskus liikkeelle väärästä päästä siten, että koulutusta järjestettäessä lähdetään enemmän koulutusorganisaatioiden tarpeista kuin koulutettavien ammattiosaamisen kehittämisestä.

Marjatta Montonen & Tracey Powers-Erkkilä (toim.)

Kouluttajan työkalupakki – kättä pitempää päihdekoulutuksen kehittämiseen

Transdrug-projekti
A-klinikkasäätiön raporttisarja nro 44
A-klinikkasäätiö 2003
177 s.

Transdrug-projektissa koulutustarpeet ja niihin vastaaminen laitetaan tyylikkäästi paikalleen. Eri toimijat hyvinkin erilaisissa toimintaympäristöissä tarvitsevat erilaisia tietoja ja taitoja päihdeiden käytöstä ja siihen liitty-